NIEUWSWIJSHEID IN DE KLAS

dichterbij NIEUWS

Burger en journalist samen voor een vrije en veilige pers

Wat leraren én jongeren in het voortgezet onderwijs doen, denken en nodig hebben

SCAN MIJ

FACTSHEET NIEUWSWIJSHEID IN DE KLAS

dichterbij NIEUWS
Burger en journalist samen voor een vrije en veilige pers

Wat leraren én jongeren in het voortgezet onderwijs doen, denken en nodig hebben

Wat gaat goed?

❶ **Leraren zijn actieve nieuwsvolgers.** Leraren consumeren dagelijks nieuws via verschillende kanalen en zijn zeer betrokken bij wat er speelt.

❷ **Leraren hebben een goede basiskennis.** Leraren met meer kennis vinden het leuker, nuttiger en belangrijker om les te geven over nieuws(wijsheid) en journalistiek.

❸ **Leraren hebben vertrouwen in hun eigen nieuwswijsheid.** Dat biedt een sterk uitgangspunt om dit ook in de klas over te brengen.

❹ **Leraren hechten grote waarde aan nieuwswijsheid.** Leraren vinden het cruciaal om kritisch te leren omgaan met nieuws.

❺ **Leraren zien het vergroten van nieuwswijsheid bij leerlingen als onderdeel van hun taak.** Ze willen graag bijdragen aan het nieuwswijzer maken van leerlingen, al voelen ze zich niet altijd bekwaam.

Welke kansen liggen er?

❶ **Behoefte aan lesmethode en samenwerking met journalistiek.** Leraren vragen om concrete lesmaterialen en ondersteuning – mits die aansluiten bij de leefwereld van hun leerlingen. Dit biedt kansen voor samenwerking.

❷ **Nieuwsorganisaties als partner – als ze onafhankelijk zijn**. Leraren zien een rol voor nieuwsmedia in lesontwikkeling en content, maar maken zich zorgen over commerciële belangen en partijdigheid.

❸ **Grote motivatie, maar weinig ruimte.** Leraren missen tijd, middelen en plek in het curriculum om nieuwswijsheid goed te behandelen – terwijl ze wél gemotiveerd zijn.

❹ **Journalisten in de klas helpt.** Na een gastles waarderen leerlingen het werk van journalisten meer, en groeit hun vertrouwen in de journalistiek.

❺ **Leerlingen blijken meer geïnteresseerd dan gedacht.** Leraren verwachten weinig betrokkenheid, maar observaties laten juist wél interesse zien.

Advies vanuit Netwerk Mediawijsheid

➔ **Laat journalisten het verhaal zelf vertellen.** Als journalisten hun werk en keuzes uitleggen, ontstaat er nieuwsgierigheid bij leerlingen én meer begrip voor het vak.

➔ **Herken en erken de andere nieuwsrealiteit van jongeren.** Leerlingen volgen nieuws anders: via influencers, memes en korte video's. Sluit hierop aan in het lesmateriaal.

➔ **Versterk de leraar als gids in een complexe nieuwswereld.** Leraren willen wel, maar missen vaak scholing en materialen. Help hen met laagdrempelige trainingen, concrete lessen én structurele inbedding in het curriculum.

Scan de qr-code en download hier de toolkit!

SCAN MIJ

Netwerk Mediawijsheid

INHOUDSOPGAVE

Nieuwswijsheid in de klas:
Wat leraren in het voortgezet onderwijs doen, denken en nodig hebben

Aanleiding 5

Wie werkten er mee aan het onderzoek? 6

Lerarenthermometer - resultaten gesloten vragen 7

Lerarenthermometer - resultaten open vragen 8

Resultaten onderzoek *Journalist in de Les* 11

Aan de slag met de *DichterBijNieuws toolkit* 13

Referenties 14

Colofon 14

Netwerk
Mediawijsheid

Aanleiding

Een samenleving functioneert niet goed zonder journalistiek. Journalistiek houdt burgers geïnformeerd en zorgt ervoor dat zij instituties, zoals de overheid en bedrijven, kunnen controleren. Andersom hebben journalisten ook baat bij een goed werkende samenleving. Journalisten hebben hun publiek immers nodig: als bron, maar ook als kijker, lezer, luisteraar en deelnemer aan het journalistieke debat.

Daarom is het belangrijk dat de relatie tussen burgers en journalisten sterk is. In het project DichterBijNieuws - een initiatief van Netwerk Mediawijsheid - bundelen diverse partners samen hun krachten om die relatie te versterken. Dat draagt uiteindelijk weer bij aan meer persvrijheid en -veiligheid.

Het belang van nieuwswijsheid
Om die versterkte relatie te bereiken, is het nodig dat burgers beter begrijpen hoe journalistiek werkt.[1] Deze aandacht voor nieuwswijsheid is hard nodig, want de relatie tussen journalisten en burgers is de afgelopen jaren verslechterd. Zo laat het Digital News Report 2024 zien dat zowel de interesse in nieuws als het vertrouwen in nieuws (licht) daalt, en dat zorgen over desinformatie toenemen.[2]

Kennis over nieuws en journalistiek is belangrijk voor iedereen. Maar in het huidige (nieuws) medialandschap is deze kennis voor jongeren nóg belangrijker. Uit onderzoek weten we dat jongeren het meeste nieuws online consumeren, met name via sociale media.[2 3 4] Zij hebben vaak moeite met het beoordelen van de veelheid aan informatie die ze via deze kanalen binnenkrijgen, vinden het lastig om kritisch naar nieuws te kijken en zijn ook niet altijd gemotiveerd om dat te doen.[3 5 6]

Het Digital News Report 2024 laat bovendien zien dat jonge generaties steeds minder nieuws consumeren en ook minder vertrouwen hebben in media.[2] Dat is zorgelijk, juist omdat deze levensfase bepalend is: jongeren vormen dan hun nieuwsgewoonten én hun maatschappelijke en politieke opvattingen.[7]

Daarom is het belangrijk dat jongeren nieuwswijs zijn. Ze moeten leren hoe je nieuws vindt, begrijpt, beoordeelt én zelf maakt.[8 9] School is een goede plek om deze vaardigheden te leren. Het ministerie van OCW ziet dat ook zo: Met de actualisatie van het curriculum is er een mooie kans om nieuwswijsheid duurzaam op te nemen in het onderwijsaanbod – zeker binnen burgerschap en digitale geletterdheid. Het ligt dus voor de hand dat nieuwswijsheid in de toekomst een belangrijkere plek krijgt in het onderwijs.[10]

Twee deelonderzoeken; Lerarenthermometer & Onderzoek 'Journalist in de les'
Met deze context in het achterhoofd zijn vanuit DichterBijNieuws twee onderzoeken uitgevoerd. Onderzoekers van de Radboud Universiteit en Wageningen University & Research hebben met een zogenoemde lerarenthermometer in kaart gebracht hoe leraren in het voortgezet onderwijs aankijken tegen thema's als nieuws, journalistiek en nieuwswijsheid. Hoeveel weten zij hierover? Wat vinden ze belangrijk? En in hoeverre behandelen zij dit in hun lessen?

Juist nu leraren mogelijk een grotere rol krijgen in het onderwijzen over deze onderwerpen, is het belangrijk om zicht te krijgen op hun kennis, opvattingen en aanpak in de klas.

In het tweede deelonderzoek is gekeken naar de praktijk: hoe verloopt een les over nieuwswijsheid in combinatie met een gastles van een journalist? Door leerlingen, leraren en journalisten hierover te bevragen, ontstaat een eerste beeld van de impact en mogelijke meerwaarde van deze lesvorm.

In dit rapport combineren we de inzichten uit beide onderzoeken. Zo bieden we een overzicht van de kennis en houding van leraren ten aanzien van nieuwswijsheid, én verkennen we of de inzet van journalisten in de klas kan bijdragen aan sterkere nieuwswijze vaardigheden bij leerlingen, en uiteindelijk aan een betere relatie tussen jongeren en journalistiek.

In totaal hebben 166 leraren uit het voortgezet onderwijs de lerarenthermometer ingevuld. Zij zijn geworven via het Online Docentenpanel VO van DUO-onderwijsonderzoek, met een representatieve spreiding naar schoolgrootte, denominatie en regio.

Wie werkten er mee aan het onderzoek?

Van de deelnemers was 56,6% vrouw en 42,2% man; 1,2% gaf geen geslacht op. De gemiddelde leeftijd was 46 jaar (22 tot 65 jaar). De meeste leraren gaven les op meerdere onderwijsniveaus: 81 les aan het vmbo, 96 aan de HAVO en 94 aan het VWO, verspreid over alle leerjaren: van 56 leraren in leerjaar 6 tot 113 leraren in leerjaar 4.

De meeste leraren geven les in talen (72 leraren), exacte vakken (63 leraren) of in het cluster geschiedenis, maatschappij en cultuur (47 leraren). Ook 24 leraren uit het bewegingsonderwijs, ICT, mentoraat, praktijkvakken of technische vakken vulden de vragenlijst in.

Het overgrote deel van de leraren heeft nog weinig ervaring met het geven van les over nieuws en journalistiek (75% heeft minder dan 10 jaar ervaring). Dat biedt kansen voor bij- en nascholing, lesmaterialen en structurele inbedding in het curriculum.

Wat is er onderzocht in de lerarenthermometer?

De vragenlijst onderzocht hoe nieuwswijs leraren in het voortgezet onderwijs zijn. Ze kregen onder meer vragen over nieuwsgebruik, kennis van het Nederlandse mediasysteem, inschatting van hun eigen nieuwswijsheid, en het belang dat zij het aan het thema hechten. Ook kwamen vertrouwen in journalisten, sociale normen en de toepassing van hun vaardigheden aan bod.

Daarnaast is gekeken naar hun opvattingen over onderwijs in nieuws en journalistiek, inclusief sociale normen op school en hun vertrouwen in eigen doceervaardigheden rond deze thema's. Open vragen boden inzicht in wat leraren nodig hebben om hierover les te geven, welke rol nieuwsorganisaties kunnen spelen en waar zij ruimte zien in het curriculum.

Tenzij anders vermeld, geldt dat de resultaten in dit rapport zijn gemeten op een schaal van 1 (helemaal mee oneens) tot 7 (helemaal mee eens), waarbij een score 4 dus een neutrale houding weergeeft.

Lerarenthermometer

resultaten gesloten vragen

➔ Leraren volgen het nieuws actief

Leraren in het voortgezet onderwijs blijven actief op de hoogte van het nieuws. De overgrote meerderheid volgt dagelijks het nieuws, meestal via verschillende nieuwskanalen. Slechts één deelnemer gaf aan nooit nieuws te consumeren.

Zoals Figuur 1 laat zien, vormen vooral de app of website van een nieuwsorganisatie (gemiddeld gebruik 5,8 dagen per week) en het nieuws op televisie (4,2 kijkdagen per week) de belangrijkste bronnen. Ook radio (3,5 dagen) en gesprekken met anderen (3,2 dagen per week) worden regelmatig gebruikt om nieuws te volgen. De papieren krant (1,8 dagen) en nieuwsorganisaties via sociale media (1,9 dagen per week) worden relatief weinig geraadpleegd.

Naast deze genoemde bronnen noemen leraren o.a. ook digitale kranten, tijdschriften, teletekst, YouTube en podcasts als manieren om nieuws tot zich te nemen. Dit laat zien dat leraren niet alleen actieve nieuwsvolgers zijn, maar ook verschillende soorten bronnen gebruiken, van traditioneel tot modern.

Opvallend is dat sociale media, de populairste nieuwsbron onder jongeren 2 3 4, nauwelijks een rol spelen in het nieuwsgebruik van leraren.

➔ De basiskennis over hoe nieuws wordt gemaakt en verspreid is (zeer) goed

Leraren hebben vijf vragen beantwoord over de inhoud, context, creatie, circulatie en consumptie van nieuws in het Nederlandse nieuwsmedialandschap: het zogenaamde nieuwsmediasysteem. Deze vragen, gebaseerd op internationaal onderzoek naar nieuwskennis, gaven inzicht in hun basiskennis over hoe nieuws tot stand komt en hoe het nieuwslandschap is opgebouwd. [11]

Figuur 1: Aantal docenten dat per medium nieuws consumeert gedurende de week

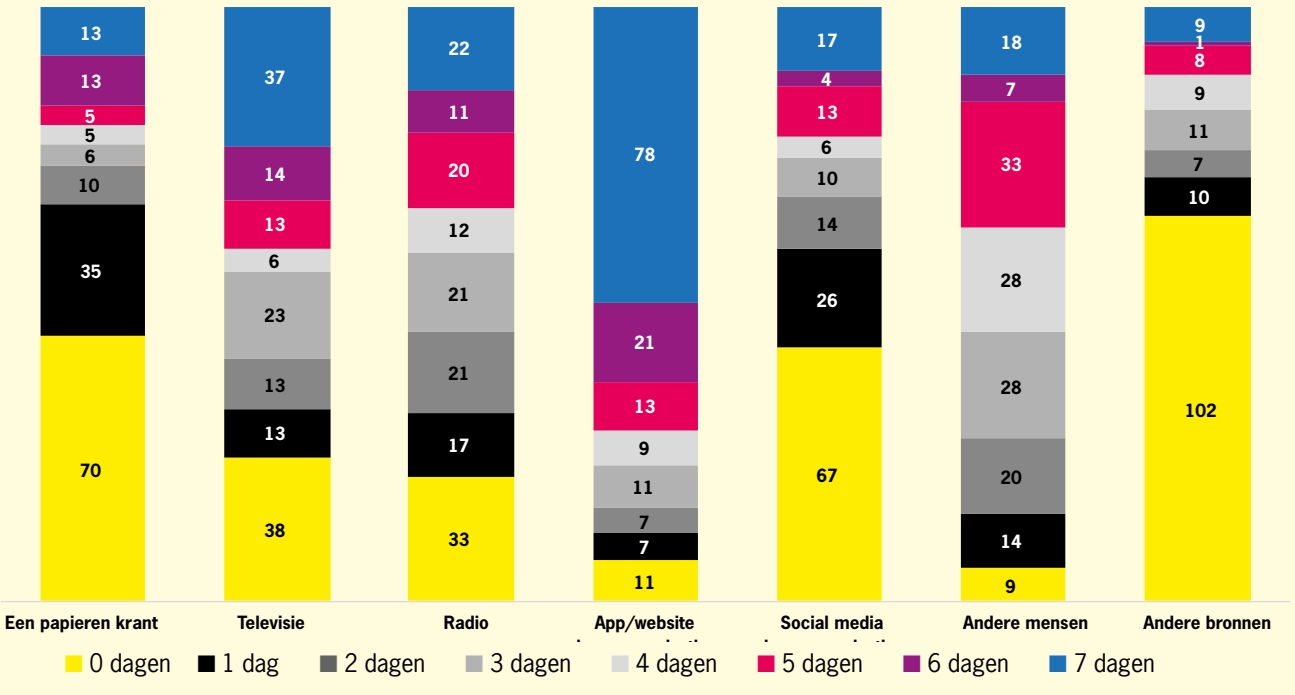

Gemiddeld beantwoordden leraren 4,2 van de 5 vragen correct. In totaal had 81,3% van hen vier of alle vijf de antwoorden goed. De basiskennis van leraren in het voortgezet onderwijs is daarmee (zeer) goed te noemen.

Aanvullende analyses laten zien dat het vaker consumeren van nieuws niet automatisch leidt tot meer kennis, of andersom. Ook hangt kennis niet samen meteen hogere waardering of toepassing van nieuwswijsheid.

Wat wél opvalt: leraren met meer feitelijke kennis van het nieuwsmedialandschap hebben doorgaans:
➔ meer vertrouwen in journalisten,
➔ een positievere houding tegenover het toepassen van nieuwswijsheid,
➔ én vinden het belangrijker, nuttiger en leuker om hierover les te geven.

➔ Er is vertrouwen in eigen nieuwswijsheid

Een belangrijk aspect van nieuwswijsheid is het vertrouwen dat je hebt in je eigen vaardigheden en in het vermogen om daar ook naar te handelen. Om dit te meten, is leraren o.a. gevraagd of zij weten hoe ze nieuwsberichten op feiten kunnen controleren en hoe ze feiten van meningen kunnen onderscheiden.

Leraren scoorden gemiddeld een 5,2, wat wijst op vertrouwen in hun eigen nieuwswijsheid. Ze geven vooral aan dat ze bij een onvolledig bericht goed weten hoe ze aanvullende informatie kunnen vinden, en dat ze in staat zijn feiten van meningen te onderscheiden.

Verder blijkt dat leraren die vaker nieuws consumeren, meer vertrouwen hebben in hun eigen nieuwswijsheid. Dit gaat dus niet over wat ze weten, maar over hoe zeker ze zijn van hun eigen vaardigheden.

Dat zelfvertrouwen hangt ook samen met een positievere houding tegenover lesgeven over nieuws(wijsheid) en journalistiek, én met meer vertrouwen in het eigen kunnen om dit onderwijs vorm te geven.

➔ Leraren hechten veel waarde aan nieuwswijsheid

Leraren in het voortgezet onderwijs vinden nieuwswijsheid heel belangrijk; zij gaven dit aspect een score van 6,0. Daarmee geven ze aan waarde te hechten aan bijvoorbeeld kritisch omgaan met nieuws, inzicht in hoe nieuws tot stand komt en het bewust opzij zetten van vooroordelen bij het consumeren van nieuws.

Deze waardering hangt samen met een positievere houding ten aanzien van lesgeven over nieuws(wijsheid) en journalistiek. Bovendien hebben leraren die veel waarde hechten aan nieuwswijsheid, ook meer vertrouwen in hun eigen vermogen om hierover les te geven.

➔ Vertrouwen in journalisten blijft kwetsbaar

Net als in andere onderzoeken[2] [12] blijkt ook hier dat het vertrouwen in journalisten nog beperkt is. Leraren geven dit aspect gemiddeld een 4,3.

Kijken we iets specifieker, dan valt op dat 32,5%, van de leraren in enige mate wantrouwen ervaart, terwijl 56% aangeeft (enig) vertrouwen te hebben in journalisten. Slechts 3% zegt (heel) veel vertrouwen in journalisten te hebben.

Leraren twijfelen vooral aan de onpartijdigheid van journalisten: of zij onbevooroordeeld hun werk doen (3,9) en of zij het hele verhaal vertellen als ze het nieuws brengen (4,0).

Leraren met minder vertrouwen in journalisten staan ook minder positief tegenover het geven van lessen over nieuwswijsheid en journalistiek. Daarnaast hebben zij het gevoel dat hun omgeving - zoals familie, vrienden, collega's en

leerlingen - nieuwswijsheid minder belangrijk vinden én hier ook minder naar handelen.

➔ Leraren geloven in nieuwswijsheid

Het toepassen van nieuwswijsheid vinden leraren heel nuttig (6,3) en belangrijk (6,5), maar minder leuk (4,5). Wanneer je hen vraagt naar hun eigen nieuwswijsheidsgedrag, geven ze aan dit soms toe te passen (4,8). Vooral het controleren van nieuws op feitelijke juistheid (4,0) gebeurt weinig.

Tabel 1 laat zien hoe leraren denken dat hun privé- en werkomgeving aankijken tegen nieuwswijsheid. Over vrienden en familie zijn ze gematigd positief: die zouden nieuwswijsheid enigszins belangrijk vinden en het af en toe toepassen. Collega's worden actiever ingeschat: leraren denken dat zij ook vaker nieuwswijsheid toepassen – zelfs vaker dan zijzelf.

De sociale normen rondom nieuwswijsheid lijken dus in de onderwijscontext hoger dan die in de privésfeer. Over leerlingen zijn leraren minder positief. Zij denken dat leerlingen niet veel belang hechten aan nieuwswijsheid en het zelden toepassen. Daarmee onderstrepen zij het belang van aandacht voor nieuws(wijsheid) in het onderwijs.

➔ Nieuwswijsheid is belangrijk, maar krijgt weinig plek in het curriculum

Leraren vinden het heel nuttig en belangrijk om les te geven over nieuws(wijsheid) en journalistiek, maar ervaren het als minder leuk om te doen. Leraren zijn nog niet zeker van hun eigen vaardigheden om hierover les te geven; ze geven aan dat ze hierin verdere ontwikkeling nodig hebben.

'Docenten kunnen ook meer scholing gebruiken op het gebied van nieuwswijsheid. Ik denk dat wij ook makkelijk geloven dat iets waar is.'

Tabel 2 laat zien hoe leraren inschatten dat mensen in hun omgeving aankijken tegen het belang van dit thema. Collega's en de directie worden overwegend positief beoordeeld, terwijl

Tabel 1: Inschatting sociale normen nieuwswijsheid door leraren (gemiddelde score; schaal van 1-7)

	Vrienden	Familie	Collega's	Leerlingen
Inschatting belang van toepassen nieuwswijsheid	4,9	4,7	5,4	3,2
Inschatting toepassing nieuwswijsheid in dagelijkse leven	4,7	4,6	5,2	2,9

Tabel 2: Inschatting sociale normen t.a.v. lesgeven door leraren (gemiddelde score; schaal van 1-7)

	Collega's	Directie	Leerlingen
Inschatting belang lessen over nieuws(wijsheid)	5,1	4,7	3,3

Lerarenthermometer

resultaten open vragen

➔ Leraren willen lesmethode die jongeren echt aanspreekt

Op de open vraag wat leraren en hun collega's nodig hebben om beter les te geven over nieuws(wijsheid) werd het vaakst genoemd dat er behoefte is aan een duidelijke lesmethode. Het gaat daarbij om kant-en-klaar lesmateriaal met concrete tools voor leerlingen, zoals manieren om zelf met nieuws om te gaan, voorbeelden van desinformatie versus betrouwbare bronnen, en praktisch oefenmateriaal.

Leraren benadrukken dat het belangrijk is dat de lessen aantrekkelijk zijn, met ruimte voor interactie en actuele onderwerpen die aansluiten bij de belevingswereld van jongeren. Ook geven zij aan dat het materiaal geschikt moet zijn voor verschillende leerjaren en niveaus, zodat het breed inzetbaar is binnen het voortgezet onderwijs.

➔ Scholing en geschikte materialen zijn essentieel

Uit de antwoorden van leraren komt naar voren dat er enkele randvoorwaarden zijn om goed les te kunnen geven over nieuwswijsheid. Allereerst benoemen zij de beschikbaarheid van faciliteiten en materialen, zoals betrouwbare wifi, laptops en toegang tot kranten of andere nieuwsmedia. Daarnaast geven leraren aan behoefte te hebben aan scholing, zoals een cursus of workshop. Ze willen daarin leren wat betrouwbare nieuwssites zijn, hoe digitaal nieuws werkt en wat nieuwswijsheid inhoudt.

➔ Tijdgebrek is het grootste struikelblok

Leraren benoemen dat er zichtbaar ruimte moet komen voor nieuws(wijsheid) in het curriculum. Dat kan bijvoorbeeld door duidelijke leerdoelen vast te stellen, het op te nemen in het examenprogramma of zelfs door een nieuw vak over dit thema te introduceren.
Toch noemen zij één behoefte het vaakst: tijd. Leraren vragen zowel om lestijd voor het thema als om tijd om de lessen goed voor te bereiden. Zoals een van hen het verwoordt:

'De voorbereiding is altijd het struikelblok. De goede wil is er, maar de tijd niet.'

Uit de antwoorden blijkt dat leraren het huidige curriculum al als overvol ervaren en dat er veel van hen gevraagd wordt. Willen we nieuws(wijsheid) een volwaardige plek geven in het onderwijs, dan moet daar structureel iets veranderen.

➔ Leraren willen samenwerken met nieuwsorganisaties

De meeste leraren reageren positief op de vraag of nieuwsorganisaties kunnen bijdragen aan onderwijs over nieuwswijsheid. Sommigen vinden dit zelfs een maatschappelijke taak. Ze gebruiken graag lesmateriaal van nieuwsorganisaties, mits dit inzicht biedt in hoe journalisten werken, hoe zij bronnen kiezen en hoe je betrouwbare informatie herkent.

Concreet vragen leraren om aansprekende voorbeelden, videomateriaal dat aansluit bij jongeren, en eventueel (gratis) toegang tot kranten en online content. Ook gastlessen van journalisten of excursies naar redacties worden genoemd als waardevolle aanvullingen.
Tegelijkertijd uiten sommige leraren hun zorgen over de onafhankelijkheid van nieuwsmedia. Zij zijn kritisch over mogelijke commerciële belangen en politieke sturing. Zoals een van hen zegt:

'Nieuwsorganisaties laten zich teveel leiden door de politiek of hun eigen agenda, zijn zelden onafhankelijk en leveren daardoor geen betrouwbaar nieuws.'

➔ **Nieuws(wijsheid) past in veel vakken en leerjaren**

Leraren vinden maatschappijleer en verwante vakken zoals maatschappijwetenschappen, mens & maatschappij en burgerschap het meest geschikt voor onderwijs over nieuws(wijsheid). Ook Nederlands en geschiedenis worden regelmatig genoemd. Daarnaast zien zij mogelijkheden in vakken als moderne talen, aardrijkskunde, levensbeschouwing, filosofie en economie. Ook het mentoruur wordt genoemd als waardevolle plek om met leerlingen in gesprek te gaan over nieuws en media.

Leraren zien volop kansen om nieuwswijsheid te integreren in het bestaande curriculum. Sommige geven zelfs aan dat nieuws(wijsheid) in elk vak aan bod kan komen. Zoals een van hen zegt:

‘Elk vak heeft raakvlakken met onderwerpen uit het nieuws, dus je zou het bij elk vak kunnen implementeren’

Volgens hen biedt de relatie tussen nieuws en burgerschap een sterke basis voor structurele verankering in het onderwijs.

Resultaten onderzoek ‘Journalist in de les’

In het najaar van 2024 hebben vier vmbo-klassen verspreid over Nederland (Eindhoven, Rotterdam, Urk en Gorredijk) deelgenomen aan het deelproject Journalist in de les, waarbij een journalist de klas bezocht om te vertellen over nieuws en journalistiek.

Voorafgaand volgden de leerlingen, onder begeleiding van hun eigen leraar, de les ‘Nieuws in je feed: waarheid of wartaal?’, ontwikkeld door Het Mediateam.[13] Deze les was bedoeld om leerlingen na te laten denken over nieuws en om hen te leren hoe je nieuwsberichten op sociale media herkent, wat journalist doet en welke keuzes een journalist maakt.

In een tweede les ging een journalist met de klas in gesprek over zijn of haar werk. De lessen zijn geobserveerd en tijdens en na afloop is informatie verzameld bij leerlingen (N = 30), leraren en journalisten.

Figuur 3: Identificatietype nieuwslezer

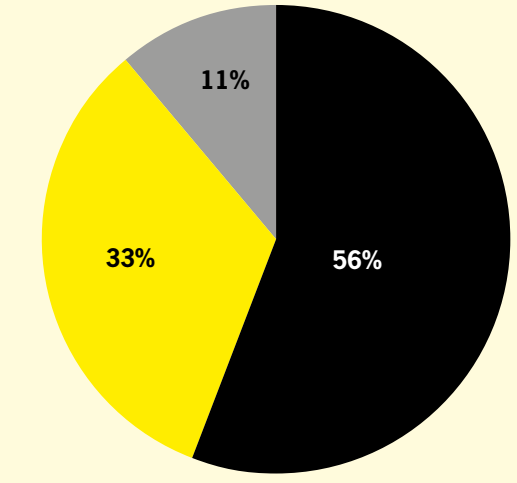

Figuur 4: Reacties van leerlingen op stellingen over journalisten

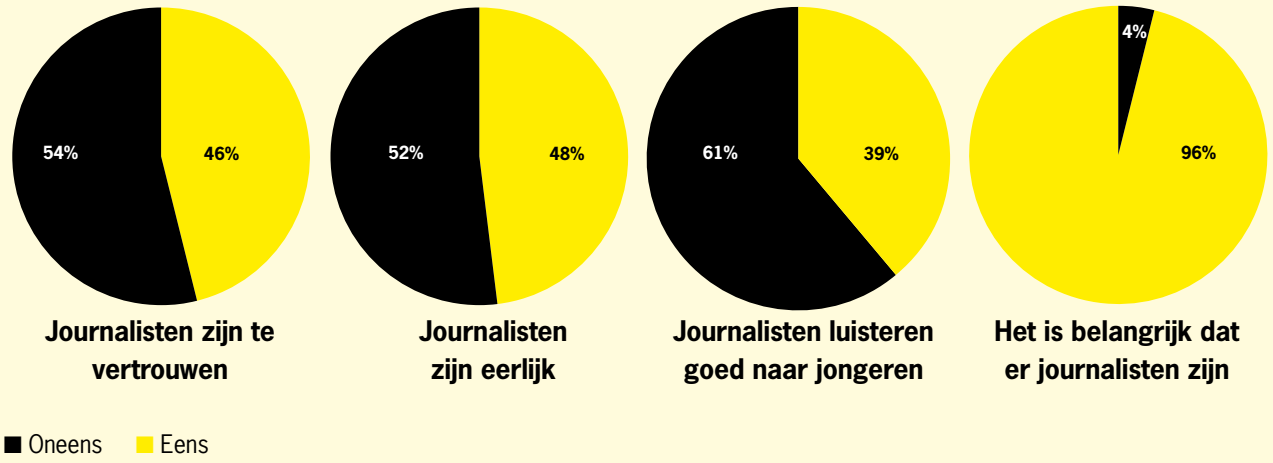

➔ Leerlingen volgen nieuws op hun eigen manier

De meeste leerlingen die deelnamen aan het onderzoek geven aan dat ze (wel eens) nieuws volgen. Net als in eerder onderzoek[2 3 4], blijkt dat sociale media voor hen de belangrijke nieuwsbron zijn. Vooral TikTok, Instagram en YouTube worden vaak genoemd als platforms waarop zij met nieuws in aanraking komen. Ook horen ze regelmatig over nieuws via familie of vrienden.

Uit Figuur 4 blijkt dat leerlingen niet altijd actief op zoek zijn naar nieuws, maar er soms op klikken als het voorbij komt tussen andere content.

➔ Ze zijn kritisch, soms zelfs wantrouwend

Tijdens de les over nieuwswijsheid gaven veel leerlingen aan dat zij wantrouwend staan tegenover journalisten. Meer dan de helft vindt journalisten niet te vertrouwen en niet altijd eerlijk. Ook vinden ze dat journalisten te weinig luisteren naar jongeren (Figuur 4).

Het contact met een journalist kan helpen om het vertrouwen in journalistiek te versterken. In de gastles kregen leerlingen de ruimte om vragen te stellen en meer te leren over journalistiek. Ook kwam het thema desinformatie uitgebreid aan bod. Volgens leraren leidde dit tot meer bewustzijn bij leerlingen: ze realiseerden zich dat niet alles wat je online ziet, vanzelfsprekend waar is.

➔ Vertrouwen is kwetsbaar maar valt wél te versterken

Aan het eind van de gastles door de journalist beantwoordden de leerlingen twee vragen om de impact van de les in kaart te brengen. Ze gaven het werk van journalisten een score van 7,7 op een schaal van één tot tien – een duidelijk teken van waardering.

Vervolgens gaven de leerlingen een cijfer voor het vertrouwen dat zij hebben in journalisten in Nederland. Hoewel ze in de eerste les (zie Figuur 4) nog duidelijk hun wantrouwen uitspraken, liet de gastles een voorzichtig positieve verschuiving zien. Ze gaven hun vertrouwen een score van 6,4 – voldoende, maar met ruimte voor groei.

➔ Een journalist in de les maakt verschil

Voor leerlingen, leraren én journalisten levert een gastles met een journalist duidelijke voordelen op. Leerlingen krijgen beter inzicht in wat nieuws is en welke rol een journalist daarin speelt. Dit kan

bijdragen aan hun vertrouwen in de journalistiek. Voor leraren betekent het een waardevolle samenwerking met een nieuwsorganisatie.

Leraren benadrukken dat één les met een journalist niet voldoende is om leerlingen volledig nieuwswijzer te maken. Maar het is wél een aansprekende manier om het thema te introduceren en het vormt een goede basis voor vervolglessen.

Ook voor journalisten is het een waardevolle ervaring. Niet alleen omdat het leuk is om te doen, maar ook omdat het hen helpt om jongeren beter te begrijpen. Zoals een journalist opmerkte:

'Leerlingen zijn verrassend goed op de hoogte van wat er speelt – alleen halen ze hun informatie uit andere bronnen dan wij gewend zijn.'

➔ Breng nieuwswijsheid tot leven

De journalisten die deelnamen aan dit project raden collega's zeker aan om ook eens voor de klas te gaan staan.

Ze geven ook een drie tips mee:

- ➔ Maak de les vooral persoonlijk: leerlingen zijn nieuwsgierig naar wie je bent, wat je doet, waarom je voor de journalistiek hebt gekozen en wat je in je werk hebt meegemaakt.
- ➔ Zorg er daarnaast voor dat je leerlingen activeert: laat ze vragen stellen, hun eigen ervaringen delen en via opdrachten zelf ervaren hoe het is om journalist te zijn.
- ➔ En maak het levendig: neem je eigen voorbeelden mee, laat nieuwsberichten zien en gebruik beeldmateriaal in plaats van er alleen over te vertellen.

AAN DE SLAG MET DE DICHTERBIJNIEUWS TOOLKIT

Deze twee onderzoeken maken duidelijk: leraren vinden nieuwswijsheid belangrijk en willen er graag mee aan de slag. Lesgeven over journalistiek – eventueel samen met een journalist – kan daarbij echt verschil maken.

Wil je als docent ook aan de slag met nieuwswijsheid in de klas? Gebruik dan onze praktische toolkit. Deze biedt een overzicht van lesmaterialen voor alle onderwijsniveaus – van groep 7 en 8 tot en met vwo 6 – en helpt je direct op weg met inspirerende werkvormen en actuele voorbeelden. Samen ontdekken jullie het antwoord op tal van nieuwswijze vragen.

Scan de qr-code en download hier de toolkit!

SCAN MIJ

COLOFON

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Netwerk Mediawijsheid in het kader van het project DichterBijNieuws.

Auteurs: Prof. Dr. Mariska Kleemans (Radboud Universiteit) - Dr. Sanne Tamboer (Wageningen University & Research)

Met medewerking van: Ilse Meursinge, Merel Gilsing, Mimi van Dun, Geert van der Veen, Anne Geurts, Laura Haagmans, Iris Koops, Jonas Wachner, Hilde Hameetman

Design/opmaak: Mimi Sugarman (mstudioos.nl)

Met dank aan: De deelnemende leerlingen, leraren en journalisten

Contact: e-mail: info@mediawijzer.net

Meer over DichterBijNieuws
dichterbijnieuws.nl

REFERENTIES

1 Dichterbijnieuws.nl
2 https://www.cvdm.nl/nieuws/digital-news-report-nederland-2024-interesse-in-nieuws-neemt-af-vertrouwen-in-nieuws-daalt-licht/
3 Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo
4 Van Damme, K., Janssens, C., & Vanhenden, W. (2022). Nieuwsbarometer: Vinger aan de pols rond jongeren en (nep)nieuws ["Nieuwsbarometer": Finger on the pulse surrounding youth and (fake)news]. Artevelde Hogeschool. https://www.arteveldehogeschool.be/sites/default/files/nieuwsbarometer_2022_arteveldehogeschool.pdf
5 Apestaartjaren (2020). De digitale leefwereld van jongeren [Youth's digital environment]. Retrieved from https://www.apestaartjaren.be/
6 Wineburg, S., Breakstone, J., McGrew, S., & Ortega, T. (2016). Evaluating information: The cornerstone of civic online reasoning. https://stacks.stanford.edu/file/druid:fv751yt5934/SHEG Evaluating Information Online.pdf
7 Marchi, R. (2012). With Facebook, Blogs, and Fake News, Teens Reject Journalistic "Objectivity". Journal of Communication Inquiry, 36(3), 246-262. https://doi.org/10.1177/0196859912458700
8 Ashley, S., Maksl, A., & Craft, S. (2013). Developing a news media literacy scale. Journalism & Mass Communication Educator, 68(1), 7–21. https://doi.org/10.1177/1077695812469802
9 Aufderheide, P. (1993). Media literacy. In: A report of the national leadership conference on media literacy. The Aspen Institute. 9 https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

Netwerk Mediawijsheid

SCAN MIJ